

Työ- ja elinkeinoministeriön lausunto puolustusvaliokunnalle

1/3

E-kirje eduskunnalle: Euroopan komission toimintasuunnitelma siviili-, puolustus- ja avaruusteollisuuden synergioista

Valtioneuvosto antoi eduskunnalle 14.5.2021 e-kirjeen Euroopan komission toimintasuunnitelmasta siviili-, puolustus- ja avaruusteollisuuden synergioista (E 58/2021 vp)

Euroopan komissio antoi 22.2.2021 tiedonannon (COM(2021) 70 final) Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle siviili-, puolustus- ja avaruusteollisuuden synergioita koskevasta toimintasuunnitelmasta.

Taustalla oli Euroopan komission puheenjohtajan Ursula von der Leyen toimeksiantokirjeissään varapuheenjohtaja Vestagerille ja komissaari Bretonille antama tehtävä varmistaa siviili-, puolustus- ja avaruusteollisuuden hedelmällinen vuorovaikutus ja keskittyä lujittamaan avaruusalan ja puolustus- ja turvallisuusalan keskeisen tärkeää yhteyttä.

Helmikuussa annetun Euroopan komission toimintasuunnitelman kolme päätavoitetta ovat:

- asiaankuuluvien EU:n ohjelmien ja välineiden välisten synergioiden parantaminen investointien ja tulosten tehostamiseksi
- EU:n tutkimus- ja kehitysrahoituksen, mukaan lukien puolustus- ja avaruus-alalle suunnatun rahoituksen taloudellisten ja teknologisten kansalaishyötyjen edistäminen (spin-off-vaikutus)
- siviiliteollisuuden tutkimustulosten ja siviilivetoisten innovaatioiden käytön helpottaminen Euroopan puolustusalan yhteistyöhankkeissa (spin-in-vaikutus).

Tavoitteiden saavuttamiseksi toimintasuunnitelmassa esitetään yksitoista toimea, mukaan lukien yhteiskunnalle erityisen merkittävät (*game-changer*) kolme lippulaivahanketta, joita ovat drone-teknologiat, turvallinen globaali satelliittilaajakaista ja avaruusliikenteen hallinta (*Space Traffic Management*).

Tarkoitus ei ole tämän toimenpideohjelman kautta lisätä ohjelmiin ja muihin välineisiin budjetoitua rahoitusta.

Komissio vastaa toimintasuunnitelman toteutuksesta, läheisessä yhteistyössä Euroopan parlamentin ja neuvoston kanssa. Komissio raportoi toimeenpanon etenemisestä joka toinen vuosi.

Suomi pitää komission aloitetta, sen toimenpiteitä ja lippulaivahankkeita tärkeinä ja näkee hyödylliseksi edistää siviili-, puolustus- ja avaruusteollisuuden synergioita ja yhteistyötä, mikä luo mahdollisuuksia erilaisille toimijoille. Tärkeää on edistää erityisesti pienten ja keskisuurten yri-

tysten kilpailun edellytyksiä ja pääsyä eurooppalaisiin puolustus-, turvallisuus- ja avaruusteollisuuden arvoketjuihin. Suomi pitää tärkeänä, että EU:n eri rahoitusohjelmat- ja instrumentit sekä muut käytettävissä olevat välineet, ml. innovatiiviset julkiset hankinnat, pystyvät monipuolisesti tukemaan teollisuuden kilpailukykyä ja eurooppalaisia kyvykkyyksiä edistävää eurooppalaista tutkimus- ja innovaatiotoimintaa ja osaamis pohjaa sekä uusien teknologioiden ja ratkaisujen pilotointia. Olennaista on Suomen puolustus- ja turvallisuustoimijoiden käyttäjätarpeiden ennakointi ja huomioiminen osana EU:n avaruusohjelman kehitystä.

Taustaksi:

Yleistä EU:n avaruuspolitiikasta

Lissabonin sopimuksella EU sai lisää toimivaltaa avaruuspolitiikassa. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 189 artikla antaa unionille avaruusasioissa jaetun toimivallan, jota se käyttää yhdessä jäsenvaltioiden kanssa. Komissio julkaisi eurooppalaista avaruusstrategiaa koskevan tiedonantonsa 6.10.2016. Strategian tavoitteena on edistää globaalisesti kilpailukykyistä ja innovatiivista Euroopan avaruussektoria ja vahvistaa Euroopan strategista autonomiaa avaruuden käytössä.

Kilpailukykyneuvosto käsittelee ajankohtaisia avaruuspolitiikkaan liittyviä asioita yleensä kahdesti vuodessa, touko-kesäkuussa ja marras-joulukuussa. Seuraava kilpailukykyneuvosto on 28.5.2021, jolloin avaruuskokoonpanon agendalla ovat neuvoston päätelmät uudistuvan avaruussektorin merkityksestä ihmisille (*New Space for People*) ja neuvoston päätelmät avaruusratkaisujen merkityksestä eurooppalaisten rannikkoalueiden asukkaille sekä poliittisen tason keskustelut Euroopan vahvemmasta roolista avaruusliikenteen hallinnan kehityksessä (*Towards a better positioning of the EU in Space Traffic Management*).

EU:n avaruuspolitiikkaa ja avaruusohjelmaa hallinnoi Euroopan komission puolustuksen ja avaruuden pääosasto, DG DEFIS (*Defence Industry and Space*), jonka pääjohtaja on Timo Pesonen.

EU:n avaruusohjelma

EU:lla on oma avaruusohjelmansa, jota koskeva neuvoston ja parlamentin asetus tuli voimaan 12.5.2021. EU:n avaruusohjelmaan kuuluvat satelliittinavigointijärjestelmä Galileo, alueellinen satelliittinavigointijärjestelmä EGNOS, maanhavainnointijärjestelmä Copernicus, avaruuden tilannekuvaa tuottava SSA (*Space Situational Awareness*) sekä jäsenvaltioiden ja Unionin hallinnolle tarkoitettu turvallinen viestintäpalvelu Govsatcom.

Avaruusohjelman budjetti 2021-2027 on 14.88 miljardia euroa.

Avaruusohjelman tavoitteena on tuottaa huippulaatuista ajantasaista avaruusdataa, tietoa ja palveluita, jotka edistävät EU:n poliittisia painopistealueita. Lisäksi tavoitteena on varmistaa ohjelman aikaansaamat yhteiskunnalliset hyödyt, vahvistaa EU:n ja sen jäsenvaltioiden riippumattomuutta sekä edistää EU:n kansainvälistä roolia vahvana avaruustoimijana. Avaruusohjelman tavoitteena on myös tukea Euroopan itsenäistä pääsyä avaruuteen sekä edistää tieteellistä ja teknistä kehitystä sekä eurooppalaisen teollisuuden kilpailukykyä ja innovatiivisuutta ja kestäväää kasvua, erityisesti ottaen huomioon pienten ja keskisuurten yritysten tarpeet.

EU:n avaruusohjelman operatiivisesta hallinnoinnista vastaa 12.5 toimintansa aloittanut ja EU:n GNSS-viraston korvannut EU:n avaruusohjelmavirasto EUSPA. EUSPAn tehtäviä ovat muun muassa Galileo- ja EGNOS-alaohjelmien operatiivisen toiminnan ja palvelujen hallinnointi, EU:n avaruusohjelman kaikkien alaohjelmien turvallisuusjärjestelyjen hyväksyntä sekä sovellus-

ja palvelusektorin markkinoiden kehityksen ja innovoinnin edistäminen. EUSPAn pääjohtaja on portugalilainen Rodrigo da Costa.

Euroopan avaruusjärjestöllä ESA:lla on EU:n avaruusohjelmassa tärkeä rooli: se vastaa järjestelmien suunnittelusta ja hankintamenettelyistä. Komission, EUSPA:n ja ESA:n yhteistyöstä ja työnjaosta sovitaan organisaatioiden välisellä sopimuksella, jota parhaillaan viimeistellään.

Suomen kannat

Suomen kannalta on tärkeää, että EU:n avaruusohjelmassa edistetään pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuuksia kehittää uutta liiketoimintaa avaruusohjelman tuottaman datan ja palveluiden avulla. Käyttäjien tarpeiden tulee ohjata avaruusohjelman kehittämistä ja sisältöä. Datan saatavuus ja käytettävyys tulee varmistaa. Lisäksi ohjelmassa tulee edistää mahdollisuuksia täydentää ohjelman tarjoamaa dataa ja sovelluksia kaupallisilla palveluilla. Myös yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyötä ohjelmassa tulee edistää niin kansallisilla kuin yhteisön laajuisilla toiminnoilla.

Lisäksi Suomi pitää tärkeänä, että Euroopan komission, EUSPA:n ja Euroopan avaruusjärjestön välinen yhteistyö ohjelman toteuttamisessa on toimivaa ja että varmistetaan ohjelman tehokas toteutus ja vältetään roolien päällekkäisyyksiä.

Eduskunnalle on toimitettu U-kirje kesällä 2018 (U 70/2018 vp VN 13.7.2018) ja sen jatko syksyllä 2020 (UJ 17/2020 vp). Tarkoitus on tehdä uusi e-kirje avaruuspolitiikan EU-vaikuttamisen kannoista syksyllä 2021.

Suomen avaruusstrategiasta

Komission toimintasuunnitelma, EU:n avaruusohjelma ja muut komission avaruuspolitiikan toimenpiteet tukevat myös Suomen oman avaruusstrategian toteuttamista.

Suomen avaruustoiminnan kansallinen strategia päivitettiin vuonna 2018. Avaruusstrategian tavoitteena on tehdä Suomesta maailman houkuttelevin ja ketterin avaruusliiketoimintaympäristö, josta hyötyvät kaikki täällä toimivat yritykset. Tavoitetta tukevat konkreettiset toimenpiteet. Toimenpiteet on jaettu kolmeen teemaan: markkinoille pääsyn edellytykset, kansainvälinen vaikuttaminen ja tutkimus. Jokaisella toimenpiteellä on vastuutaho. Teemoille on määritelty konkreettiset numeeriset tai sanalliset tavoitteet vuoteen 2025 mennessä.

Avaruusasiain neuvottelukunta ohjaa ja seuraa avaruusstrategian toteuttamista. Neuvottelukunta asettaa strategian toimeenpanolle vuosittaiset prioriteetit, jotka vuonna 2021 ovat: avaruuden kestävä käyttö, EU-vaikuttaminen Suomen painopisteiden mukaisesti, vihreä ja digitaalinen siirtymä, turvallisuus, tulevaisuuden teknologia- ja käyttötarpeiden ennakointi ja ymmärtäminen, tärkeimpien yhteistyökumppanien identifiointi sekä osaamispohjan varmistaminen